

यहाँ से काटिए

प्रश्न पत्र को खोलने के लिए यहाँ फाड़ें

यहाँ से काटिए

Sl.No. :

नामांक	Roll No.

No. of Questions – 18

VU-45-Shukla Yajurved

No. of Printed Pages – 7

वरिष्ठ उपाध्याय परीक्षा, 2025

VARISHTHA UPADHYAYA EXAMINATION, 2025

शुक्ल यजुर्वेद

समय : 3 घण्टे 15 मिनट

पूर्णांक : 56

परीक्षार्थिभ्यः सामान्यनिर्देशाः

- 1) परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथमं स्वप्रश्नपत्रोपरि नामाङ्काः अनिवार्यतः लेख्याः।
- 2) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।
- 3) सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराण्युत्तरपुस्तिकायामेव लेखनीयानि।
- 4) एकस्य प्रश्नस्य सर्वे भागाः एकत्र एव लेखनीयाः।
- 5) सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन उत्तरणीयाः।

खण्डः – 'अ'

1) बहुविकल्पात्मक प्रश्नाः –

- i) आध्वर्यव कर्म निष्पादनाय मन्त्राः संकलिताः सन्ति – [½]
 अ) ऋग्वेदे ब) यजुर्वेदे
 स) सामवेदे द) अथर्ववेदे
- ii) वैशम्पायन शिष्याः किं भूत्वा यजूंष्यभक्षयन् – [½]
 अ) चटकाः ब) कपोताः
 स) तित्तिरयः द) वाजिनः
- iii) शुक्लयजुर्वेदस्य पंचदशशाखासु नास्ति – [½]
 अ) जाबालाः ब) माध्यन्दिनीयाः
 स) बोधायनाः द) राणायनीयाः
- iv) मन्त्रब्राह्मणमित्याचक्षते – [½]
 अ) पुराणम् ब) वेद
 स) आरण्यकम् द) वास्तुशास्त्रम्
- v) साक्षात्कृतधर्माणो बभूवुः – [½]
 अ) मुनयः ब) पुरोहिताः
 स) ऋषयः द) नेतारः
- vi) अष्टमाध्याये मन्त्राः सन्ति – [½]
 अ) 55 ब) 44
 स) 31 द) 63
- vii) नवमोऽध्यायस्य प्रथमोमन्त्रः विद्यते – [½]
 अ) देवसवितः० ब) वाचस्पतये०
 स) समिधाग्निन्० द) उपयामगृहीतोसि०
- viii) समुद्रंगच्छस्वाहेति मन्त्रः वर्तते – [½]
 अ) नवमेऽध्याये ब) सप्तमेऽध्याये
 स) षष्ठेऽध्याये द) अष्टमेऽध्याये
- ix) गायत्री छन्दः विद्यते – [½]
 अ) अनुदात्तस्य ब) उदात्तस्य
 स) स्वरितस्य द) प्रचयस्य

- x) त्रिमात्रः स्यात् - [½]
 अ) ऋगन्तके ब) ऋचोऽर्धे
 स) अवग्रहे द) पदयोरन्तरे
- xi) वर्णान् वक्तुं नार्हति - [½]
 अ) प्रगल्भः ब) विनीतः
 स) शोभनः द) अव्यक्तः
- xii) यत्र यत्र स्थिता वाणी तत्रैव तिष्ठति - [½]
 अ) ज्ञानी ब) आलिः
 स) पाणिः द) दानिः
- xiii) एकादशवर्षमुपनयेत् - [½]
 अ) राजन्यम् ब) ब्राह्मणम्
 स) वैश्यम् द) अन्यम्
- xiv) ब्राह्मणमुपनयीत - [½]
 अ) शरदि ब) हेमन्ते
 स) वसन्ते द) ग्रीष्मे
- xv) पलाशदण्डः विधीयते - [½]
 अ) ब्राह्मणस्य ब) वैश्यस्य
 स) क्षत्रियस्य द) अन्यस्य
- xvi) विष्टरः निर्मीयते - [½]
 अ) पंचविंशतिकुशैः ब) सप्तविंशतिकुशैः
 स) शतकुशैः द) पंचाशत्कुशैः
- xvii) मित्रस्यत्वाचक्षुषा प्रतीक्षेति मन्त्रेण - [½]
 अ) कन्यामीक्षते ब) विष्टरमीक्षते
 स) मधुपर्कमीक्षते द) पाद्यमीक्षते
- xviii) उभयोः वंशवृद्धयर्थं संस्कारः विधीयते - [½]
 अ) उपनयनः ब) समावर्तनः
 स) जातकर्मः द) विवाहः

2) रिक्तस्थानानि पूरयत -

- i) शुन्धन्ताँल्लोकाः पितृषदनमसि। [½]
- ii) विष्णोः कर्माणि पस्पशे। [½]
- iii) सजूदेवेभिरवरैः मादयस्व। [½]
- iv) देवोदेवेभ्यः भागोसि। [½]
- v) विवस्वन्नादित्यैषते मत्स्व। [½]
- vi) देवसवितः भगाय। [½]
- vii) ऊरूभागे तृतीये तु दक्षिणम्। [½]
- viii) न कुर्वीत पदं दीर्घं विलम्बितम्। [½]
- ix) येनेन्द्राय अमृतम्। [½]
- x) आरोहेममश्मान स्थिराभव। [½]

3) अतिलघूत्तरात्मक प्रश्नाः -

- i) उपनयन संस्कारे अग्नेः किं नामधेयम्? [1]
- ii) मेखलाधारणमन्त्रं लिखत। [1]
- iii) यज्ञोपवीत तन्तुदेवानां नामानि लेख्यानि। [1]
- iv) मधुपर्क ग्रहणस्य मन्त्रं लिखत। [1]
- v) जयाहोमस्य पञ्चमन्त्रान् लिखत। [1]
- vi) अन्तर्पटं कृत्वा कस्मै देवाय होमं विधीयते। [1]
- vii) त्रिस्वराणां कानि दैवतानि सन्ति? लिखत। [1]
- viii) माध्यन्दिनसंहितायां कति अध्यायाः सन्ति? [1]
- ix) यजुर्वेदस्योपवेदः कः? [1]
- x) कानि षडङ्गानि? लिखत। [1]

लघूत्तरात्मकः प्रश्नाः –

- 4) अग्नेणीसि० इति मन्त्रः पूरणीयः। [1½]
- 5) परिवीरसि० इति मन्त्रः पूरणीयः। [1½]
- 6) सन्तेमनोमनसा० इति मन्त्रो लेखनीयः। [1½]
- 7) वाचस्पतये० इति मन्त्रः पूरणीयः। [1½]
- 8) तम्प्रत्नथापूर्वथा० इति मन्त्रो लेखनीयः। [1½]
- 9) यस्यैते० इति मन्त्रः पूरणीयः। [1½]
- 10) कदाचनस्तरी० इति मन्त्रः पूरणीयः। [1½]
- 11) वातो वा मनोवा० इति मन्त्रो लेखनीयः। [1½]
- 12) पदोच्चारणस्य विधिं प्रतिपादयत। [1½]
- 13) विवृत्तेः कति भेदाः भवन्ति? [1½]

दीर्घोत्तरीया: प्रश्ना: -

14) यथाविहितवर्णोच्चारणे के दोषाः समापतन्ति? स्पष्टयत। [3]

अथवा

की दृशाः पुरुषाः वर्णानामुच्चारणे समर्था असमर्था वा भवन्ति? वर्णयत।

15) ओंकारस्य कति प्लुतस्थानानि सन्ति? [3]

अथवा

गुरुः ब्रह्ममयः कथं भवति?

16) लाजाहोम विधिं सम्पाद्य सप्तपदी वाक्यानि लिखत। [3]

अथवा

ब्रह्मचारिणो नियमान् विलिख्यवेदारम्भ विधिं स्पष्टयत।

निबन्धात्मकाः प्रश्नाः –

17) निम्नलिखितेषु केचन चत्वारो मन्त्राः सरस्वरं पूरणीयाः –

[4]

- i) तद्विष्णोः०
- ii) इदमापः प्रवहता०
- iii) हृदेत्वा मनसेत्वा०
- iv) इन्द्रवायू इमे सुता०
- v) उपयामगृहीतोसि०
- vi) अप्सवन्तरमृतमप्सु०

अथवा

शुक्लयजुर्वेदस्य वर्ण्यविषयं वर्णयत।

18) निम्नांकितेषु केचन चत्वारो मन्त्राः सस्वरं पूरणीयाः –

[4]

- i) सत्रस्यत्रहद्विरस्य०
- ii) आजिघ्नकलशं०
- iii) अवभृथनिचुम्पुण०
- iv) चित्रन्देवानामुदगा०
- v) येदेवासोदिव्येकादशस्थ०
- vi) श्वात्रास्थवृत्रतुरो०

अथवा

वेदाध्ययने षडङ्गानामुपयोगित्वं स्पष्टयत।

DO NOT WRITE ANYTHING HERE